

**T.C. İSTANBUL TİCARET
ÜNİVERSİTESİ**

**DIŞ TİCARET ENSTİTÜSÜ
WORKING PAPER SERIES**

Tartışma Metinleri

**WPS NO/ 188/2018-06
KATILIM BANKACILIĞI VE SUKUK:
TÜRKİYE DE YAPILMIŞ OLAN SUKUK İHRAÇLARI**

Mehmet KÖMÜRCÜ

Özet

Yıllardır hayatımızda olan bazılarımızın yadırgadığı bazılarımızın inanmadığı bazılarımınsa inancı itibarı ile hayatında yer alan Katılım Bankacılığı ürünlerinden Sukuku inceleyeceğiz. Çalışmanın amacı ekonomik hayatta giderek artan yeri ile katılım bankacılığını inceleyip sukuk ihraçlarının katılım bankalarına katkılarını irdelemektir. Katılım bankacılığının tarihi ve tanımı ile başlayacağım. Sonrasında kısaca ürünlerini tanımlayacağız. Netice olarak da Sukuk ürününü tanımlayıp Tükiye'deki katılım bankaları tarafından yapılan ihraçları gözden geçireceğiz.

Anahtar kelimeler: Katılım Bankacılığı, Sukuk.

Abstract

Participation Banking lives manys years in our lifes and some of us do not believe also some of us believe for religious faith .We will examine 'sukuk' which is the one of Participation Banking products. The aim of the study is to examine the participation banking with its growing place in the economic life and to examine the contribution of sukuk exports to the participation banks. The date and description of participation banking is starting point. Then describe the products shortly. As a result, we will define the Sukuk product and pass on the exports made by the participating banks in Turkey.

Keywords: Participation Banking, Sukuk.

Giriş

M.Ö. 7. yüzyılda Lidyalılar tarafından keşfedilen 'para' keşif edildiği günden beri toplumsal hayatı etkilemeye başlamıştır. Bu etkinin farklı şekillerde ancak aynı nedenden yani 'para' temelinde ortaya çıkmaya devam ettiği yaşanan ekonomik krizler incelendiğinde karşımıza çıkmaktadır.

Bilindiği üzere insanlar 'trampa' yani 'değiş-tokuş' yahut 'takas' olarak bilinen yöntem ile hayatlarını sürdürüyorlardı. Nitekim bir ürünü almak için başka bir ürün veriyorlar yahut hizmet sunuyorlardı. Ürün ve hizmetlerin karşılığı ise 'değer bazlı' gerçekleşiyordu. Buna göre de alıcı ve satıcıların tüm koşullar ile bir 'değer' çerçevesinde bir malın başka bir mala, mallara yahut hizmete eşdeğer olacak miktarı belirlenmekteydi. Tabi bu hem ölçülmesi zor ve karar alırken zorlayıcı bir sonuç doğurmakta idi. Nitekim yalnızca iki ürün değil çok fazla ürün ve hizmetin olması ve tamamının birbiri ile eşdeğerinin hesaplanması, tamamını satın alacak farklı türden bir değer biçilmesinden çok daha zordur.

Paranın icadının söylenebilecek en basit anlamda belki de en büyük faydası budur. Önceleri altın ve gümüş gibi değerli madenler ile belirlenen bu 'değer' sürekli gelişerek günümüze gelmiştir. Çinliler tarafından 'deri' bir değer olarak dönüşüme uğramış, altın ve gümüş oranları değiştirilmiş ve en sonunda da 17. yüzyılın ortalarında 'kağıt' bir değere dönüşmüştür. Modern anlamda değerlendirilmesi de bu zamandan sonra başlamıştır.

Nitekim Adam Smith, 17. yüzyılda 'Ulusların Düşüşü' kitabını yayınlayarak 'İktisat'ın bir bilim olarak değerlendirilmesine sebep olmuştur. Bu tarihten sonra çıkan tüm yeni anlayışlar ise 'parasal ekonomi' ile yol bulmaya çalışmışlardır.

Bankacılık ise paranın icadından sonra ortaya çıkan 'faiz' mefhumunun doğal sonucudur. Paranın icadından da önce var olan bir sistemdir aslında. Yalnızca kullanılan metanın para olmaması bankacılık olarak nitelendirilmemesine neden olmaktadır.

Modern anlamda bankacılığın ortaya çıkması ise bir dizi değişikliği beraberinde getirmiştir. Artık devletlerin bankalara sahip olması zorunlu hale gelmiş ve ekonomilerin refahı için de bankaların varlığı kaçınılmaz hale gelmiştir.

1.1. Katılım Bankacılığı Tanımı

Katılım bankaları, islam dini temellerine dayanarak kurulmuş, faaliyetlerini faizsizlik prensipleri çerçevesinde gerçekleştiren kuruluşlardır. Katılımcılar, faiz yerine kar yahut gelirden pay almaktadırlar. (USULCAN, 2013)

Katılım Bankacılığının doğuşunda, kuşkusuz islam dininin 'riba' 'yı yasak kılması yatmaktadır. İslam hukukunda belirtilen 'helal-haram', 'zekat', 'garer-maysir' kavramları, islami bankacılığının kurulmasındaki diğer temel dayanaklardır.(BAFRA, 2015)

Nitekim, İslam hukuku, para üzerinden para kazanma başka bir deyişler paranın ticaretini 'riba' kelimesi ile ifade etmiş ve islam dini mensuplarına yasaklamıştır. (Zaman R. 2011) Kuran-ı Kerim'de de 'riba' 'nın yasak edildiği açık bir şekilde bir çok kez belirtilmektedir.

İslami finans sistemine ait ürünlerin kullanımları incelendiğinde 1970 yılından itibaren 75 ülkede kullanıldığı görülmektedir. İlk kurulduğu yıllarda daha çok yoğun müslüman nüfusunun bulunduğu coğrafyalarda; Orta Doğu ve Güneydoğu Asya'da yoğunlaştığı görülürken, şimdiki dönemde İngiltere, Almanya ve Amerika gibi batı ve de gelişmiş ülkelerde de kullanıldığı görülmektedir. (YILDIRAN, 2011)

1.2 Katılım Bankacılığının Büyümesindeki Etkenler

Katılım bankaları ve islami finans piyasasında faaliyet gösteren üyelerin gelişmesi ile birlikte, geleneksel bankacılık ve islami bankacılık arasındaki rekabet seviyesi artış göstermiştir. Rekabet, pazardaki ürün çeşitliliğın artışına ve maliyet azaltıcı önlemlere, kazancı arttıracak gelişmelere yol açmıştır. Bu da piyasadaki tüm aktörlerin bilgi anlamında kendilerini geliştirmeye teşvik etmiştir.

İslami bankacılık sisteminin kabul görme anlamındaki artışı, sektörün kendini geliştirerek büyümesindeki bir diğer etken olarak görülmektedir.

Küreselleşme, islami finansın büyümesindeki kuşkusuz en büyük etkenlerden bir diğeri olarak dikkat çekmektedir. Piyasaların serbestleşmesi, ticaretin gelişmesine ve de devletlerin sistem anlamında birbirleri ile etkileşime geçmelerine sebep olmuştur. Bunun neticesinde ülkeler diğer İslam ülkelerindeki faizsiz bankacılık sistemini inceleme imkanına kavuşmuş, gelişmiş sisteme sahip olanlar, sistemi henüz gelişmemiş ülkelere destek olmuşlardır. Bunun neticesinde de sistem farklı devletler tarafından gelişmeye etmektedir. (ÖZSOY, 2012)

Ekonomik Büyüme ve Likitide	Petrol fiyatlarının yükselmesi
	Körfez Bölgesinde kesintisiz ekonomik büyüme
	Yatırım fırsatlarının artmasıyla oluşan zenginliğin Körfez’de kalması
	Altyapı projelerinde hükümet harcama ve yatırımların artması
İslami Enstrümanlara İştahı	Yatırımcılarla beraber İslami finansal enstrümanlara olan ilginin de artması
	Sukukun hızlı ortaya çıkışı
Özelleştirmeler ve Doğrudan Yabancı Yatırımlar	Aile girişimlerinin likitide için halka açılmadaki artan isteği
	Özelleştirmelerin artmasıyla proje finansmanı ve yapılandırılmış finansman ihtiyacının artması
	Doğrudan yabancı yatırımcıların artması
Yasal Düzenlemeler	Yasal altyapının gelişmesi
	Ülke piyasalarının özgürleşmesi ve artan yatırımcı dostluğu
Çeşitlendirme	Yabancı katılımın artması
	Körfez Bölgesi yatırımlarının petrol dışı sektörlere kayması
Küreselleşme	Yatırım fonlarının Körfez Bölgesini aşp Orta Doğu ve diğer bölgelere de genişlemesi
	İslami finansal enstrümanların küresel ölçekte kabul edilmesi
	ABD, AB gibi büyük ekonomilerin İslami finansı kabul etmesi
	Sektördeki büyük oyuncuların İslami finansa girmesi

Kaynak: Özsoy,2012

1.3.Dünyada Faizsiz Bankacılık Örnekleri ve İslam Kalkınma Bankası

İslamın, uzun yıllardır süregelmesine rağmen, tarihsel süreç incelendiğinde, islami bankacılığın modern anlamdaki ilk izleri ancak 20. yüzyılda görülmektedir. Faizsiz olarak kurulan yapıların, yabancıların kontrolü altına girmesi nedeni ile faizsiz bankacılık temelleri

oluşturulamamıştır. Faizsiz bankacılık konusundaki modern anlamdaki ilk araştırma 1955 yılında Muhammed Uzair tarafından yapılmıştır. Bu araştırmanın etkisi ile ilk İslami tasarruf bankası, Suudi kral Faysal'ın da desteği ile 1963 yılında Nil nehri kıyısında kurulmuştur. Tekstil sektörünün finansmanı için kurulan banka, 1977 yılında eleştiriler ve itirazlar nedeni ile kapanmıştır. Ancak bir ilk olması ve de İslami bankacılığın yapılabileceğini göstermekte başarılı olmuştur. (AKIN,1986)

İslam Kalkınma Bankası'nın kurulması ve faizsiz bankacılığın yapılabileceğinin görülmesi peşi sıra özel ve kamusal faizsizlik prensipleri ile işleyen bankanın kurulmasına yol açmıştır. Faizsiz bankacılık yapma amacı ile kurulan ilk özel kuruluş, 1975 yılında kurulan Dubai Islamic Bank'tır. 1977 yılında ise Mısır ve Sudan'da Faisal Islamic Bank adı ile iki özel faizsiz banka daha kurulmuştur. Bir diğer kuruluş yine 1977 yılında Kuveyt devletinde görülmüştür. Kuveyt hükümeti tarafından projelerin faizsizlik prensibi ile finansmanı amacı için Kuwait Finance House kurulmuştur. Bu gelişmeleri izleyen 1983 yılında İran, ülkedeki bankacılık sistemine entegre faizsiz bir bankacılık sistemi yaratmıştır. Bir sonraki yıl yani 1984 yılında Sudan, kurulan İslami Bankacılık sistemini görmüş ve tüm bankacılık sistemini faizsiz bankacılık ile değiştirmek adına çalışmalara başlamıştır. Nitekim 1991 yılında İslami Finans Kurumları Muhasebe ve Denetleme Kurumu kurulmuştur.

Malezya'da geleneksel bankalar ile faizsiz bankaların faaliyetlerini bir arada sürdürmesi nedeni ile İslami bankalar için ayrı kanunlar düzenlemiştir. 1983 yılında Bankacılık ve Finansal Kuruluş Kanunu ve İslami Bankacılık Kanunu, 1984 yılında ise Tekafül Kanunu yürürlüğe girmiştir.

1979 yılında İran, yaşanan devrim sonrasında, bankacılık sistemini devletleştirmiş ve tüm bankacılık sistemi devlet tarafından İslami Bankacılık Kanunu çıkarılmıştır. 1983 yılında bankacılık sisteminin tamamen faizsiz bankacılık prensipleri çerçevesinde faaliyet göstermesi adına, geleneksel bankacılığın temeli olan tasarruf hesaplarının kullanılmasına son vermiştir. Bunu takiben de İslami Bankacılık para politikalarının belirlenmesi, geliştirilmesi ve de uygulanması görevi İran Merkez Bankası'na verilmiştir. İran Merkez Bankası, başta büyük devlet projeleri olmak üzere, projelerin finansman tutarlarının belirlenmesi, karı ve banka karının belirlenmesinde etkin bir şekilde rol almaktadır. (BAFRA, 2015)

1.4. İslami Bankacılığının Uluslararası Örgütleri

KURULUŞ	KURULUŞ TARİHİ	KURULUŞ YERİ	FAALİYET ALANI
İslami Finansal Kuruluşlar Muhasebe ve Denetim Organizasyonu (AAOIFI)	1991	BAHREYN	İslami finansal kuruluşlar için muhasebe ve denetim standartlarını geliştirmek
İslami Finansal Hizmetler Kurulu (IFSB)	2002	MALEZYA	İslami finansal kuruluşlar için kurumsal yönetim standartları geliştirmek
Malezya Muhasebe Standartları Kurulu (MASB)	1997	MALEZYA	İslami finansal kuruluşlar için muhasebe ve raporlama standartlarını geliştirmek
İslami Bankacılık ve Finansal Kurumlar (CIBAFI)	2001	BAHREYN	İslami finansal endüstrinin gelişimini desteklemek
İslam Kalkınma Bankası (IDB)	1975	SUUDİ ARABİSTAN	Üye ülkelerde ekonomik kalkınma ve sosyal gelişimi desteklemek
Uluslararası İslami Finansal Piyasa (IIFM)	2002	BAHREYN	İslami finansal ürünlerin, belgelerin ve işlemlerin standartlaştırılmasını sağlamak
İslam Ülkeleri Uluslararası Derecelendirme Ajansı (IIRA)	2002	BAHREYN	İslami para ve sermaye piyasaları için derecelendirme hizmeti sunmak

Kaynak: ÖZSOY, 2012)

1.5 Katılım Bankacılığı Faaliyetleri

Cari Hesaplar

En önemli kullanım amacı paranın güvende olmasıdır. Bu manada geleneksel bankacılık ile aynı işlevi görmektedir. Cari hesaplardan hesap işletim ücreti alınması tamamen katılım bankasının yetkisindedir. (Gökhan SÜMER-Fatih ONAN,2015)

Katılma Hesapları

*Katılım hesabı sahibi, tasarrufunun işletilmesi için katılım bankasını yetkilendirmiş sayılmaktadır. Emek sermaye ortaklığı olarak İslam hukukunda belirtilmektedir.

*Hesap açılırken vadesi üzerinde katılım bankası ve mudi anlaşma sağlamaktadır. Anlaşılan süreden önce çekilmek istenirse kar ödemesi yapılmayacaktır. Vade sürecinde katılım bankası zarar ederse, vadesinden önce çekilen meblağ için zarar yansıtmaktadır.

*Katılım bankaları, açılan katılma hesaplarına ne kadar kar vereceği ile ilgili herhangi bir oran da belirtemez. Yahut kar vereceğini de taahhüt edemez. Hem kar hem de zarara ortaklık söz konusudur. Ancak her ne kadar İslami bankacılık faaliyeti gösterebilirler de netice ticari işletmelerdir. Basiretli bir tüccar gibi faaliyetlerini hassasiyetle getirmesinden ötürü zarar etme olasılığı çok zayıftır.

*Katılma hesaplarında toplanan fonlar döviz cinsine göre farklı havuzlara ayrılmaktadır. Toplanan fonlar, faizsiz bankacılık prensipleri ile kullanılmaktadır. Tasarruf sahibi mudi ile fon kaynağı ihtiyacı olan kuruluş ya da bireyler arasında bir köprü görerek buradan kar etmeye çalışmaktadır. Neticede elde edilen karlar paylaşım oranları doğrultusunda hesap sahiplerine dağıtılmaktadır. (AKTEPE, 2010)

Kurumsal Finansman- Murabaha İşlemi

Katılım bankası ile fon talebi bulunan tüzel kuruluş arasında yapılacak anlaşma ile, kuruluşun ihtiyaç duyduğu her türlü mal, menkul kıymet, gayrimenkul, hak veya hizmetin peşin olarak satıcısından alınması ve vadeli olarak satılması işlemidir. Bu işlem murabaha olarak adlandırılmaktadır. (VURAL, 2000)

Bireysel Finansman

Fon talebi bulunan, bireysel müşterilerin ihtiyaçlarını gidermek maksadı ile, talep edilen mal veya hizmetin, satıcısından peşin olarak alınması ve müşteriye vadeli olarak satılması işlemidir. Bireysel murabaha işlemi denilebilmektedir. Aynı amaç için, faizsizlik bankacılık prensipleri ile hareket edilmektedir. (VURAL, 2010)

Mudarebe

Kar paylaşımında, anlaşma ile belirtilmiş herhangi bir oran yerine, tüm karın sermaye sahibine gitmesine bida'a denilirken, tüm getirinin mudaribe yani emektara gitmesi durumunda ise buna karz denilmektedir. Karz, hiç bir getiri şartı koşulmadan verilmiş borç olarak nitelendirilmektedir. (BANNERMAN, 2013)

Müşareke

Kelime anlamı olarak iştirak eden anlamına gelen müşareke, sermaye yatırımı ile bir işletmeye ortak anlamına gelmektedir. Mudarebeden ayıran temel fark ise her iki tarafında sermaye koymasındır. (BULUT ve ER, 2012)

Finansal Kiralama- İcara Sistemi

Finansal kiralama bir diğer adı ile leasing, işletmenin faaliyeti için gerekli bir yatırım malını, mülkiyeti katılım bankasında kalacak şekilde, kullanımının belirli bir kira bedeli ile işletmeye ait olduğu finansman sistemidir. Burada dikkat edilecek husus, yatırım malının kira sözleşmesi sonunda sembolik bir bedel ile kiracıya devredilmesidir. Kira süresince, mal için gerekli bakım, onarım ve sigorta primi gibi yükümlülükler kiracıya aittir. (Çevik, 2003)

1.6 SUKUK

Sukuk, Arapça ‘Sak’ kökünden meydana gelmiştir. Sak, manası itibarı ile vesika yahut sertifika anlamlarını içermektedir. Sukuk ise ‘Sak’ kelimesinin çoğulu olup sertifikalar anlamına gelmektedir. Finansal sertifika olarak adlandırılan sukuk, bir varlığa sahip olma veya ondan yararlanma hakkını ifade etmektedir. Bir anlamda, tahvilin faizsiz bankacılık anlamında muadili olarak görülmektedir. (TOK, 2009)

Sukuk, modern finans dünyasında, bir anlamda menkul kıymetleştirme işlemidir. Tarih boyunca, müslüman tacirler, yükümlülüklerini göstermek amacı ile ‘sukuk’ adı verilen kağıtları kullanmışlardır. Modern İslami finans ise bunu çağımız standartlarına uygulamak sureti ile, katılım bankacılığında kullanılan bir bankacılık enstrümanı haline getirmiştir. (YANPAR, 2015)

Modern bankacılık alanının yatırım yapan yatırımcılar, yatırımın hangi araçlara yapıldığını ve gelirin nereden elde edildiğine dikkat etmezken, sukuk sahipleri yatırımlarının hangi araçlara yapıldığına ve gelirin nereden elde edileceğini dini nedenler ile bilmek isterler. (NATHIF J.A/THOMAS Abdulkader, 2004)

Sukuk, modern ekonomilerdeki borçlanma araçlarından tahvilin, faizsizlik prensipleri ile İslami bankacılığa uygun olacak şekilde düzenlenmesi neticesinde ortaya çıkmıştır. Buradaki amaç, İslam dininin haram kıldığı faiz yerine, helal kazanç sağlayan menkul kıymetleştirmedir. (YILMAZ, 2014)

Tahvil-bono muadili olarak İslami bankacılık enstrümanı olarak kullanılan sukuk, uygulamaya konulmaya başlandıktan sonra farklı türlerde yapılabileceği anlaşılmıştır. İşleyiş

yöntemi anlatılırken Türkiye’de en çok kullanılan sukuk şekli olan icara sukuk yöntemi ile anlatılacaktır.

1. Sistem 3 taraftan meydana gelmektedir.

- Yüklenici : Dayanak varlığa dayalı sukuk ihraç edecek varlık sahibi.

-Yatırımcı : Sukuk satın alan kuruluş yahut kişiler.

-Sukuk İhraççısı : Yüklenici ile yatırımcı arasında, sukuk ihracını gerçekleştiren kuruluşlar.

2. Yüklenici, sukuk dayanağı olan varlığı, önceden belirlenmiş fiyattan ve vade sonunda satın alma koşulu ile Sukuk ihraççısı şirkete satar.

3. İhraççı firma, satın aldığı bedele eşdeğerde sukuk sertifikası ihraç eder ve elde edilen geliri yükümlüye öder.

4.Kira sözleşmesi, yükümlü ile sukuk ihraççısı şirket arasında, vade sonuna kadar olan kullanımı yani kira ödemesi amacı ile imzalanır.

5. Yükümlü, belirlenmiş zamanlarda ihracı firmaya kira ödemesi yapar.

6.Yükümlünün kira ödemeleri, yine aynı belirlenmiş zamanlarda, payları oranında yatırımcılara dağıtılır.

7. Vade sonunda varlıklar, sözleşmede belirtilen bedel ile ihracı firma tarafından yükleniciye satılır.

8. Geri satın alım sonucunda elde edilen gelir, yatırımcılara anapara ödemesi olarak yapılarak süreç tamamlanır. (TOK,2009)

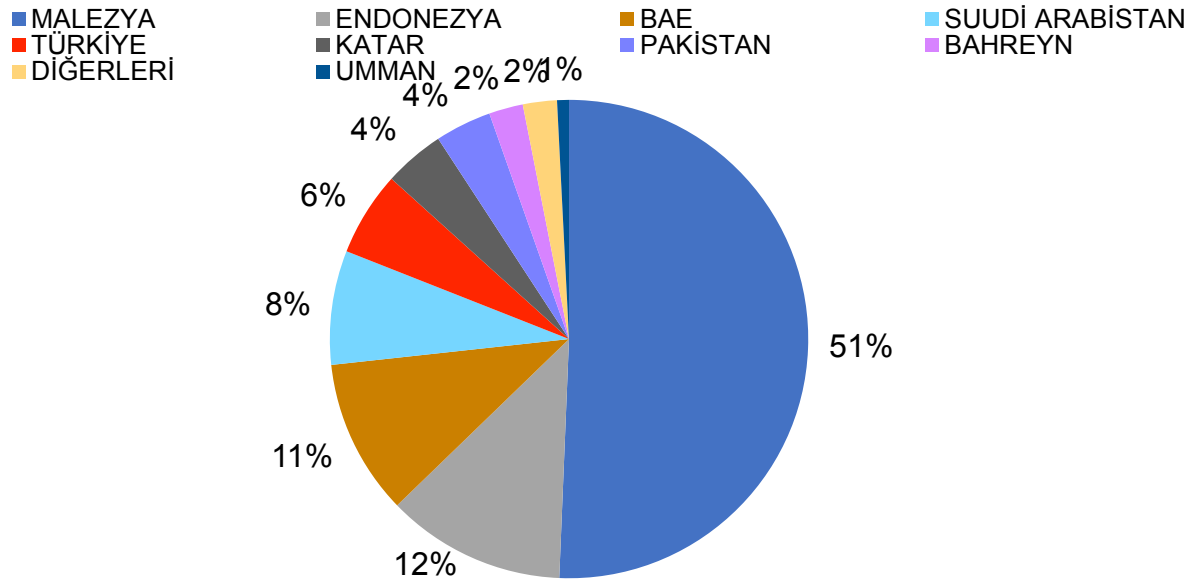
1.7.Dünya Sukuk İhraçları

Sukuk, Türkiye’de olduğu gibi dünya piyasalarında da en güçlü şekilde büyüme gösteren finansal varlık türüdür. Körfez İşbirliği Konseyi üyeleri olan, Malezya, Endonezya, Pakistan ve Türkiye’nin 2015 yılındaki sukuk ihracı 32 milyar USD iken, 2016 yılında 40 milyar USD bandına gelmesi bunun en büyük göstergesidir. 2017 yılında piyasaya yeni ihraççı ülkelerin girmesi ile birlikte bu yukarı doğru olan ivmenin hızının artacağı öngörülmektedir. Yanı sıra 2015 yılında dolaşımdaki sukuk miktarı 2014 yılına göre %14 artış göstermesi ve hacmin 342 milyar USD olarak gerçekleşmesi ivmenin bir başka göstergesi sayılabilir.

Dünya sukuk ihraç sayısı ve hacim liderliğini ise Malezya gerçekleştirmektedir. Öyle ki, 2015 verilerine göre dolaşımdaki toplam sukuk hacminin %55’i ve Güneydoğu Asya piyasasının ise %88’ini Malezya sukuk ihraçları oluşturmaktadır. Ancak Malezya Merkez Bankası, Bank Negara Malaysia (BNM)’nin kısa vadeli sukuk ihracına son vermesi, Malezya’nın sukuk piyasasındaki hacminin yıllar itibarı ile düşmesine neden olmaktadır. Nitekim 2016 yılında Malezya’nın dolaşımdaki toplam sukuk hacmi %50,6’ya gerilemiştir.

Endonezya 2016 yılında, ülkedeki banka mevduat faizinden daha yüksek getiri sağlayan, yerel perakende piyasasını hedef alan ve ticareti mümkün olmayan ‘Tasarruf Sukuk’unu piyasaya tanıtmıştır. Bu ürün, ülkedeki İslami bankacılık faaliyeti gösteren 20 banka tarafından satılmakta olup getirisi sertifikanın vade tarihine kadar aylık periyotlar halinde ödenmektedir.

2015 yılında Dünya çapında 68 milyar USD tutarında sukuk ihracı gerçekleşmiştir. Lider Malezya iken onu Endonezya takip etmektedir. Piyasaya sunulan sukukun çoğunluğunu hazine ihraçları oluşturmaktadır.

Kaynak: Katılım Finans Dergisi, 'Sukuk: Kira Sertifikası', <http://katilimfinansdergisi.com.tr/sukuk-kira-sertifikasi/>.

Değerlendirme ve Sonuç

1929 yılında 1.Dünya Harbi'nin 'yıkıcı etkileri ile meydana gelen Büyük Buhran ile 2008 yılında yaşanan Küresel Ekonomik Kriz'in benzerlikleri, ikisinin de küresel çapta meydana gelmesi ve hemen tüm ekonomileri etkisi altına almasıdır. Ancak 2008 yılında yaşanan kriz finans sektörünün başrol aldığı ilk küresel kriz olarak belirtilmektedir.

İslami bankacılık modeli ise modern bankacılık ile yarışamayacak derecede sonradan meydana gelmiştir. 20. yüzyılda ortaya çıkan İslami bankacılık, İslam dininin faizi haram kılmasını düstur bilmiş ve faizsiz bankacılık ilkeleri ile faaliyet gösterecek bankaların ve bankacılık sisteminin var olmasını hedeflemiştir.

Ekonomi geliştikçe hem modern anlamda hem de İslami bankacılık anlamında bankacılık sisteminde gelişmeler ortaya çıkmaktadır. Ancak İslami bankacılık ile modern bankacılık kıyaslandığında, İslami bankacılığın modern olarak nitelendirmesi için daha çok yol alması gerektiği görülmektedir. Nitekim hem ürün anlamında hem de sistem anlamında modern bankacılık sisteminin çok gerisindedir.

Buradaki kıyaslama, sektörde görülen büyüme ile katılım bankalarında görülen büyümenin karşılaştırılması ile olacaktır. Diğer anlamda sektör içindeki payının değişimleri incelenerek değerlendirildiğinde hemen hemen stabil bir durum karşımıza çıkmaktadır. İrili ufaklı büyümeler ve küçülmeler görünse de sektör içindeki payı Türkiye özelinde değerlendirildiğinde 2012 yılından bu yana katılım bankalarının sektör içindeki payı %6 civarındadır. Dünya piyasalarında da durum bunun benzeri olarak karşımıza çıkmaktadır.

Ekonomilere katkı anlamına bakıldığında ise, katılım bankalarının temel anlamdaki farkının vergi anlamında devletlerin faydasına olduğu karşımıza çıkmaktadır. Nitekim fon kullandırma yöntemleri doğru bir şekilde çalıştırıldığında devletlere vergisel anlamda avantaj sağlayacağı kaçınılmaz olacaktır. Nitekim özellikle Türkiye özelinde vergisel anlamda yaşanan kayıpların önüne geçeceği söylenebilir.

Fon toplama yöntemlerinde ise modern bankacılık ile tek farkı ise toplanan fonların kullanılış şeklidir. Bunun da devlet açısından bir mahiyeti bulunmamaktadır. Ancak toplanan fonların kullandırılma şekilleri incelendiğinde, reel ekonomiyi daha fazla finanse etmeleri faizsizlik prensibinin temellerinden olduğundan devlet ekonomisine faydası olacağı kaçınılmazdır.

Son yıllarda çokça bahsedilen 'sukuk' modeli ile fon toplama yöntemi, her geçen gün daha fazla dile getirilmektedir. 'Faizsiz bono' ya da 'kira sertifikası' olarak da adlandırılan 'sukuk' temel olarak menkul kıymetleştirilmiş varlığa dayalı sertifikalardır. Bonodan ayıran en temel özellik ise dayanak bir varlığın olmasıdır.

Buna göre varlık sahibinin, belirlediği vade sonunda, belirlediği miktar üzerinden kullanım hakkını ödemesi işlemidir. İhraç tarihinde satış yolu ile elde ettiği geliri, vade sonunda geri ödemek koşulu ve belirtilen ara ödemeler yahut vade sonunda yapılacak kullanım hakkı ödemesi ile yatırımcıya geri ödemesidir.

Diğer İslam ülkelerinden daha sonra Türkiye'de işlem görmeye başlayan 'sukuk' İslami bankacılığın fon toplama yöntemlerinin en son ortaya çıkan halidir. Piyasaları incelendiğinde her sene artış ile devam ettiği görülmektedir. Bir yatırım aracı olması hasebi ile de faiz hassasiyeti olsun olmasın, yatırımcılar tarafından ilgi görmektedir. Bu nedenle İslami bankacılık için önemli bir gelişmedir.

Dünya menkul kıymet piyasalarındaki payı her geçen gün artmakta olup daha da artacağını söylemek veriler incelendiğinde pak yanlış görünmemektedir. Yanı sıra Türkiye'nin payının da kademeli olarak arttığı görülmektedir. Buradan yola çıkarak Türkiye'nin payının daha da artabileceği öngörülebilmektedir.

Kaynakça

- Akın, C.. Faizsiz Bankacılık ve Kalkınma. İlmî Araştırmalar Serisi Nu; 1. İstanbul: Kayhan Yayınları, 1986.
- Aktepe, İ. İslam Hukuku Çerçevesinde Finansman ve Bankacılık. 1.Baskı. Ankara: Bilge Yayınları, 2010.
- Bannerman, P., Islam in Perspective (RLE Politics of Islam): A Guide to Islamic Society, Politics and Law, Routledge, 2013.
- Bulut, Halil İbrahim, Bünyamin ER, Katılım Finansmanı-Katılım Bankacılığı ve Girişim Sermayesi, Yayın No:3, İstanbul, Türkiye Katılım Bankaları Birliği, 2012.
- Çevik, T., “Finansal Kiralama Leasing”, Gazi Üniversitesi, Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi, Yayınlanmamış Lisans Tezi, Ankara, 2003.
- Nathif J.A/Thomas, Abdulkader, “Islamic Bonds: Your Guide to Issuing, Structuring and Investing in Sukuk” Euromoney Institutional Investor, 2004.
- Özsoy, Ş., Sağlam Bankacılık Modeli İle Katılım Bankacılığına Giriş, İstanbul: Kuveyt Türk Katılım Bankası A.Ş. Yayını, 2012.
- Tok, A., İslami Finans Sistemi Çerçevesinde Sukuk(İslami Tahvil)Uygulamaları, Katılım Bankaları ve Türkiye Açısından Değerlendirmeler, Yeterlilik Etüdü, Ankara, 2009.
- Usulcan, E., Katılım Bankalarında Bireysel Pazarlama Faaliyetleri ve Tüketicilerin Katılım Bankaları Tarihinde Etkili Olan Faktörler, Yüksek Lisans Tezi, T.C. Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Yönetimi Anabilim Dalı, Ankara, 2013
- Vural, M., ‘Finansal Hizmetlerin ve Özel Finans Kurumlarının Vergilendirilmesi’, Türkiye’ de Özel Finans Kurumları Teori ve Uygulama, Albaraka Türk Yayınları:17, Kültür Kitapları:2, İstanbul, 2000.
- Yanpar, A., İslami Finans, İlkeler, Araçlar ve Kurumlar, Scala Yayıncılık, İstanbul, 2015.
- Yıldıran, M., Küresel Finans Krizi Sürecinde Farklı Finans Uygulamalarının Analizi: Konvansiyonel ve Faizsiz Finans Sistemlerinin Karşılaştırması, Bütçe Dünyası Dergisi, Cilt 1, Sayı 35, 2011.
- Yılmaz, E., Yeni Bir Finansal Araç Olarak Sukuk: Çeşitleri, Türkiye Uygulaması ve Vergilendirilmesi, Muhasebe ve Finansman Dergisi Yayınları, 2014.
- Zaman, R., Riba and interest in Islamic banking: an historical review In Arif M. / Iqbal M. (Eds.), The Foundations of Islamic Banking Theory, Practice and Education, Edward Elgar Publishing, London, 2011.

İnternet Kaynakları

Bafra, E. 'İslami Banka" Kavramı Karşısında "Özel Finans Kurumu"ndan "Katılım Bankası" Kavramına Geçiş Bir Çelişki Midir?', <http://kutuphane.dogus.edu.tr/mvt/pdf.php?pdf=0019386&lng=0&search=erdem%20bafra&arananID=AR0153416>

Gökhan Sümer - Fatih Onan, Dünyada Faizsiz Bankacılığın Doğuşu, Türkiye'deki Katılım Bankacılığının Gelişme Süreci ve Konvansiyonel

Bankacılıktan Farkları, <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/287159>

Katılım Finans Dergisi,'Sukuk: Kira Sertifikası', <http://katilimfinansdergisi.com.tr/sukuk-kira-sertifikasi/>,